

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ДЕПОЗИТНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ У БАНКУ

Аванесова Н.Е., Івашкіна К.М.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

Банківська система одна з важливих секторів економіки. Зараз банки знаходяться в несприятливих фінансових умовах. Одна з головних функцій банку – депозит, тому необхідні оптимальні умови для розміщення коштів. Існує багато факторів, які впливають на депозитні операції. Завдання банків – створити найбільш сприятливі умови для депозитних операцій.

Ключові слова: депозит, управління депозитами, відсоткова ставка, принципи, фактори впливу.

Постановка проблеми. На сьогодні українська фінансово-кредитна система перебуває у стані тривалого суспільно-політичного напруження та посилення невизначеностей серед економічних агентів щодо подальшого їх розвитку. Банківські установи опинилися в несприятливому фінансовому стані, що призвело до проблеми ефективного їх розвитку та підтримання ліквідності. Вирішення цієї проблеми пов'язане з умінням банків формувати ресурсну базу, раціонально розпоряджатися коштами та формувати довгострокову стратегію такої роботи [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення даної теми займаються багато як вітчизняних, так і іноземних вчених серед них: Бартош О.М., Версаль Н.І., Глебова Н.В., Олійник В.М., Мельникова І.М., Лавров Р.В. та багато інших.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Необхідність побудови для банківської системи такого механізму її забезпечення та наповнення достатніми за обсягами і термінами фінансовими ресурсами, особливо, в умовах кризи економіки, який призведе до виходу з несприятливих умов розвитку.

Мета статті. Проаналізувати особливості управління депозитними операціями та виявити фактори, на які необхідно звернути увагу банківським установам для поліпшення своєї діяльності.

Виклад основного матеріалу. Для ефективного функціонування банківської системи необхідним є виконання її основної функції, а саме забезпечувати розподіл фінансових ресурсів шляхом акумулювання грошових нагромаджень, доходів та збережень юридичних і фізичних осіб. Банки перетворюють їх у позичковий капітал, тобто в грошовий капітал, який переважно надається в позику власникам на умовах повернення за оплату у вигляді процентів [11].

Залучення ресурсів для банку є основою його діяльності, пріоритетним завданням, яке історично відіграє первинну і визначальну роль відносно його активних операцій. Вкладні кошти є найбільш вагомою частиною ресурсної бази банків, яка в кілька разів перевищує його власні кошти. Частка залучених коштів в різних банках коливається від 75% і вище. Одним із пріоритетних напрямів стратегії розвитку діяльності банків та вітчизняної економіки в цілому на сучасному етапі є підтримка ресурсної бази банків на достатньому для їх ефективного функціонування рівні. При цьому дуже важливим залишається питання залучення оптимального обсягу депозитних ресурсів на оптимальний строк [3, 4].

Процес управління депозитними операціями передбачає наявність комплексу стратегічних і тактичних заходів, які здійснюють комерційні

Рис. 1. Принципи організації депозитних операцій [8]

банки з метою акумулювання тимчасово вільних грошових коштів клієнтів для створення власних кредитних ресурсів. Альтернативність варіантів проведення депозитних операцій стосовно конкретних юридичних і фізичних осіб забезпечує надійність і сталість джерел формування ресурсів банку. Передумовою ефективного управління депозитними операціями є розширення мережі та видів депозитних рахунків, задоволення потреб клієнтів у різноманітних банківських послугах, надання гарантій вкладникам через систему страхування депозитів тощо [6].

Стратегічне управління депозитами передбачає урахування всього комплексу факторів, які створюють зовнішнє середовище для банківської діяльності та включає заходи, спрямовані на збільшення частки банку на ринку депозитів. Інакше кажучи, стратегічне управління депозитною діяльністю банку передбачає дослідження депозитного ринку, регулювання попиту у пропозиції на депозитні послуги. В основі тактичного управління депозитними операціями банку лежить, у першу чергу, налагодження чіткого моніторингу кількості та якості свого депозитного портфеля [10].

Принципи організації депозитних операцій наведені на рис. 1.

Отже, характерною рисою депозитних операцій є активна роль клієнта банку, який самостійно визначає розмір вкладу, тобто частину своїх доходів, яку він спрямовує на заощадження. Тому вагоме місце в процесі управління депозитними операціями комерційного банку мають займати заходи впливу на економічну поведінку потенційних вкладників. Очевидно, що порядність та чесність банку відносно клієнтів повинні бути нормою, навіть у найбільш несприятливих ситуаціях для банківської діяльності [6].

На формування термінових депозитів також можуть впливати ряд факторів, зокрема кількість клієнтів, кількість рахунків, зміна валютних курсів. У свою чергу, можна виділити фактори, що впливають на кількість клієнтів банку і згодом визначають величину залишків коштів на рахунках. До таких факторів належать макроекономічні показники розвитку країни (наприклад, рівень інфляції, доходів населення). Таким чином, особливості формування залишків на рахунках клієнтів пояснюються впливом як кількісних, так і якісних факторів. При цьому необхідно відзначити, що не всі фактори, які впливають на рівень залишків коштів на рахунках клієнтів, піддаються кількісному оцінюванню. Так, ризик репутації банку, юридичний ризик, якісні фактори (наприклад, зміна керівництва банку) такій оцінці не піддаються [2].

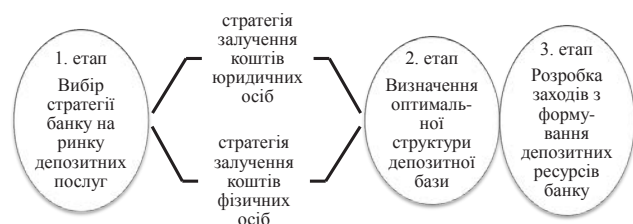

Рис. 2. Етапи залучення коштів

Як видно з рис. 2 управління процесом залучення коштів на рахунки в банку відбувається в кілька етапів [9]:

1. Вибір стратегії банку на ринку депозитних послуг. До стратегій залучення коштів на поточні і депозитні рахунки юридичних осіб належать: пріоритетна орієнтація на елітних клієнтів; пріоритетна орієнтація на вузьку галузеву спеціалізацію клієнтури; орієнтація банку на розширення загального переліку клієнтури, що обслуговується в ньому.

2. Визначення оптимальної структури депозитної бази та управління нею. Важливим є визначення оптимальної структури депозитної бази й підтримання її на належному рівні.

3. Розробка заходів з формування депозитних ресурсів банку.

Також важливим аспектом для ефективного управління депозитними операціями є обрання банком оптимальної депозитної політики. Кожен комерційний банк як суб'єкт депозитного ринку намагається реалізувати свої інтереси за умови врахування впливу депозитної політики центрального банку та базуючись на конкретних умовах функціонування депозитного ринку.

З метою забезпечення необхідної структури, на думку Олійника В. М. [9] обсягу і рівня витрат за депозитними зобов'язаннями банківський менеджмент застосовує різні методи управління залученими коштами – цінові та нецінові.

Цінові методи передбачають використання відсоткової ставки за депозитами як головного інструменту в конкурентній боротьбі за вільні грошові кошти фізичних і юридичних осіб. Підвищення пропонованої банком ставки дозволяє залучити додаткові ресурси, тоді як утримання або зниження депозитної ставки відбувається за умови перенасичення банку ресурсами чи відсутності прибуткових напрямків їх розміщення. Для нецінових методів управління залученими коштами банку характерним є застосування різноманітних прийомів заохочення клієнтів, які прямо не пов'язані зі зміною депозитних ставок: реклама; підвищення рівня і комплексності обслуговування; розширення асортименту банківських продуктів; надання додаткових безкоштовних послуг; розташування філій у місцях, наближених до клієнтів; пристосування графіка роботи до потреб клієнтів.

Крім того, банки вдаються до таких прийомів, як проведення лотереї серед клієнтів, безкоштовна розсилка виписок по рахунках, відкриття депозитів новонародженим як подарунок від банку, обладнання безкоштовних автомобільних стоянок біля банку, встановлення банкоматів у публічних місцях, проведення безготівкових розрахунків за допомогою пластикових карток, надсилання клієнтам привітань і подарунків до свят від імені керівництва банку тощо.

Слід відзначити, що нецінові методи управління базуються на маркетингових дослідженнях того сегмента ринку, який обслуговується банком, вивченні потреб клієнтури, розробці нових фінансових інструментів та операцій. При цьому використання нецінових методів потребує значних витрат. Тому, обираючи метод управління залученими коштами, керівництво банку повинно порівнювати витрати, пов'язані з підвищенням депозитної ставки з витратами, які будуть супроводжувати впровадження нецінових прийомів. Проте на практиці ці два методи можуть застосовуватись паралельно [7].

На відміну від розвинених країн, в Україні банки надають перевагу саме ціновим методам управління, оскільки депозитні ставки централізовано не регулюються і встановлюються самостійно менеджментом банку залежно від потреби в залучених коштах. Тому очевидним є те, що депозитні ставки значно відрізняються між собою не тільки в динаміці, а й від банку до банку [5].

Залежно від виду депозитного рахунку, строку розміщення коштів на депозиті та суми вкладу банки встановлюють диференційовані ставки. Ціноутворення за депозитними зобов'язаннями банку ґрунтується на аналізі співвідношення між депозитною ставкою і витратами банку на обслуговування кожного виду депозитних рахунків. Якщо операційні витрати банку за рахунком значні (наприклад, розрахунковим рахунком клієнта), то ставка буде низькою або взагалі відсотки не виплачуватимуться. Іноді витрати з обслуговування депозиту банк перекладає на клієнта, стягуючи фіксовану комісійну винагороду за проведення кожної операції, а відсотки виплачує за залишком коштів на клієнтському рахунку. Рівень депозитної ставки залежить від багатьох факторів, які наведені на рис. 3.

Рис. 3. Фактори, що впливають на рівень депозитної ставки

З рис. 3 видно, що зокрема на відсоткову ставку по депозитам мають вплив багато факторів: попиту і пропозиції грошових коштів на ринку, попиту на кредити, норми обов'язкових резервів за зобов'язаннями банку, обов'язкових вимог НБУ щодо співвідношення вкладів фізичних осіб і регулятивного капіталу банку, структури та умов вкладу, правил обліку та оподаткування доходів, завищеного рівня процентних ставок інсайдерам банку, рівня конкуренції, демпінгової політики окремих банків, які тільки виходять на ринок і прагнуть за будь-яку ціну завоювати своє місце, необґрунтовано підвищуючи депозитні ставки.

Банк, встановлюючи депозитну ставку, повинен враховувати те, що власник грошових заощаджень розглядає різні варіанти вкладення коштів: підприємницьку діяльність, купівлю реальних активів (нерухомість, автомобілі тощо), придбання цінних паперів, надання позик. Відповідно інвестор, обираючи один із варіантів, прагне компенсувати втрачені можливості одержання доходу, які передбачалися в інших варіантах [6].

Головним завданням банку при розробці пакета депозитних послуг (наведено на рис. 4) має стати чітке формулювання того, чому клієнти повинні принести свої заощадження у конкретний банк.

Рис. 4. Завдання при розробці депозитних послуг

Висновки і пропозиції. Отже, щоб залучати кошти від громадян необхідно розробити сприятливі умови та різноманіття додаткових послуг поряд з депозитними операціями. Ефективна робота в галузі розробки депозитних продуктів неможлива без взаємодії з іншими напрямками банківського бізнесу. Така взаємодія не тільки допоможе налагодити внутрішньобанківські комунікації, але і надасть можливість кожному фахівцю підвищити свою кваліфікацію в банківській справі. Банківським установам України необхідно звернути увагу на ефективне депозитне залучення коштів, оскільки приплив депозитів забезпечує банківському бізнесу необхідну динаміку, і є тим джерелом, завдяки якому такий бізнес існує.

Список літератури:

1. Бартош О. М. Депозитна політика як складова системи управління діяльністю банку / О. М. Бартош // Фінансовий простір № 4 (16). – 2014.
2. Версаль Н. І. Особливості формування депозитних ресурсів банками України / Н. І. Версаль // Фінанси України. – 2009. – № 12. – С. 89-95.
3. Вядрова І. М. Депозити як ресурсний потенціал банку / І. М. Вядрова, Ю. В. Романова [Електронний ресурс] // Національна бібліотека України ім. Вернадського. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua
4. Глебова Н. В. Облік у банках: навч. посібник / Н. В. Глебова, Л. М. Стиренко. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2009. – 308 с.
5. Кожель Н. Основні тенденції змін у структурі вкладів на українському депозитному ринку як свідчення зміцнення довіри до банків / Н. Кожель // Вісник НБУ. – 2004. – № 11. – С. 43-48.
6. Лавров Р. В. Депозитна політика банку в сучасних умовах / Р. В. Лавров // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2010. – № 4 (8). – С. 182–187.
7. Мельникова І. М. Маркетингові аспекти формування депозитної бази комерційного банку / І. М. Мельникова // Банківська справа. – 2005. – № 3. – С. 40-41.
8. Мілай А. О. Кредитно-розрахункові операції: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2004. – 204 с. – Бібліогр.: с. 197-200.
9. Олійник В. М. Банківський менеджмент: конспект лекцій / В. М. Олійник, С. М. Фролов, М. А. Деркач. – Суми: СумДУ, 2009. – Ч. 2. – 144 с.
10. РоузПитер С. Банковский менеджмент / Пер. с англ. – М.: Дело, 2005. – 768 с.
11. Співак С. І. Депозитна політика вітчизняних банків. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua

Аванесова Н.Э., Ивашкина К.М.

Харьковский национальный университет строительства и архитектуры

ОСОБЕННОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ДЕПОЗИТНЫМИ ОПЕРАЦИЯМИ В БАНКЕ

Аннотация

Банковская система одна из важных секторов экономики. Сейчас банки находят в неблагоприятных финансовых условиях. Одна из главных функций банка – депозит, поэтому необходимы оптимальные условия для размещения средств. Существует много факторов, которые влияют на депозитные операции. Задача банков – создать наиболее благоприятные условия для депозитных операций.

Ключевые слова: депозит, управление депозитами, процентная ставка, принципы, факторы влияния.

Avanesova N.E., Ivashkina K.M.

Kharkov National University of Construction and Architecture

FEATURES OF MANAGEMENT OF DEPOSIT OPERATIONS IN BANK

Summary

Bank system is one of the most important economic sectors. Today banks are in the unfavorable conditions. Deposit is one of the main bank functions, that's why, it's needed the optimal conditions for location of resources. There are a lot of factors which influence to the deposit operations. Creating of the most favourable conditions for deposit operations – is the main task of the banks.

Keywords: deposit, deposit regulation, rate of interest, principles, factors of influences.